

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณะ ช่างกล่อม. ร่างรายงานการศึกษาวิจัยเรื่องกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2542.

กฤษณะ ช่างกล่อม. ร่างรายงานการศึกษาวิจัยเรื่องกฎหมายลายมือชื่อดิจิทัล.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2542.

การสื่อสารแห่งประเทศไทย. ย้อนอดีตการสื่อสารไทย. กรุงเทพมหานคร: กราฟฟิค ซัพพลายส์,
2533.

เกษม เชื้อศรี. กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของออสเตรเลีย. บทบัญญัติ เล่ม 60 ตอน 1
(มีนาคม 2547): 114-125.

เข็มชัย ชูติวงศ์. กฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
นิติบรรณาการ, 2547.

คณิง ฤกษ์ชัย และทวีศักดิ์ กอนันตกุล. กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. เอกสารประกอบ
คำบรรยายหลักสูตร บ.ย.ส. รุ่นที่ 7, 2546. (อัดสำเนา)

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2546.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์
แห่งชาติ. ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในสังคมยุคเทคโนโลยี
สารสนเทศ. เอกสารประกอบการสัมมนา, 2541. (อัดสำเนา)

จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. "มาที่ไปของกฎหมายพยานหลักฐานจากธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์."
สุทธิปริทัศน์ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2547): 53-65.

จรัญ ภักดีธนากุล. "บทคัดพยานบอกเล่าในกฎหมายไทย". วารสารกฎหมายปกครอง 1, 1
(เมษายน 2525): 147-155.

จรัญ ภักดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2548.

ชวลิต อัดตศาสตร์ และคณะ. กฎหมายไซเบอร์ Cyber Laws. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์,
2545.

ชวลิต ไสภณวัฒน์. กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ.
ตุลพาห 28 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2524): 65-70.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, ทวีศักดิ์ กอนันตกุล และสุรางคณา แก้วจำนงค์, คำอธิบาย
พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร:
จิวซ์การพิมพ์, 2545.

เด่นฟ้า เรื่องฤทธิ์เดช. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังเอกสารอิเล็กทรอนิกส์. ตุลพาห
53, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2549): 71-147

ธานี สิงหนาท. คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
พลสยาม พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2548.

ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์. หลักการชี้ว่าพยานหลักฐาน. บทบัณฑิตย 61, 1 (มีนาคม 2548):
202-277.

นพมาศ ประสิทธิ์มณฑล. การรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์. Available from:
http://www.geocities.com/elaw007/Article/030602_eEvidence.html.

นภาพร วิชัยดิษฐ. มติใหม่แห่งการยอมรับทางกฎหมายว่าด้วยเรื่องเอกสารอิเล็กทรอนิกส์และ
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์. ข่าวสารการธรรม 45, 1 (2543): 50-56.

นันทชัย เพียรสนอง. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลกระทบทางกฎหมาย. วารสารยุติธรรม 14,
1 (กุมภาพันธ์ 2542): 5-11.

บัณฑิต หลิมสกุล. ผลกระทบต่อกฎหมายธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศในการนำเทคโนโลยี
สารสนเทศมาใช้. บทบัณฑิตย (2539): 87-91.

ประเสริฐ คันธมานนท์. พยานหลักฐานดิจิทัล. บทบัณฑิตย 62, 1 (มีนาคม 2549): 43-84.

- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานว่าด้วยพยานเอกสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2544.
- พรชัย วิวัฒน์ภัทรกุล. การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้กฎหมายไทย และผลกระทบต่อธุรกิจการธนาคาร. วารสารนิติศาสตร์ 28, 4 (ธันวาคม 2541): 708-725.
- พรทิพย์ ตันทวนนท์. อาชญากรรมเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน : ปัญหาและข้อเสนอแนะ. ตุลพาห (ตุลาคม-ธันวาคม 2538): 85-103.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ : พยานหลักฐานในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. สารเนคเทค 6, 28 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2542): 73-80.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการพาณิชย์ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ E-Commerce. กรุงเทพมหานคร: เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. ข้อบังคับว่าด้วยพยานหลักฐานของศาลสหรัฐอเมริกา (Federal rules of evidence). กรุงเทพมหานคร: อชตยา มิเลนเนียม, 2546.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เกนโกร , 2542.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยและกฎหมายใหม่ของประเทศไทย" วันที่ 11 มิถุนายน 2550 ณ ห้องจตุรทิศ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพมหานคร.
- ไพจิตร สวัสดิสาร. การใช้คอมพิวเตอร์ทางกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2547.

มัทยา จิตติรัตน์. คำอธิบายกฎหมายอาญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการสอน
วิชากฎหมายอาญาหลักทั่วไป ชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529.

ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, 2541.

เริงธรรม ลัดพลี. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2544.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์, 2546.

รัฐสิทธิ์ ครูสุวรรณ. ความหมายทางอาญาของคำว่า "เอกสาร". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

เลิศลักษณ์ ปานเลิศ. การใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานในศาล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์. คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและเทคนิคการเขียนโปรแกรมยุคใหม่.
กรุงเทพมหานคร: ไทยเจริญการพิมพ์, 2546.

วัลลิกา อุ่นศรี. ปัญหาการรวบรวมและพิสูจน์พยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ใน
คดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สถาบันกฎหมายอาญา. กฎหมายอาญากรรมคอมพิวเตอร์: แนวทางในการแก้ปัญหายุคไอที.
รายงานการสัมมนาทางวิชาการ โครงการ "เวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการ
ยุติธรรมไทย" ณ โรงแรมเอเชีย วันที่ 18 สิงหาคม 2541. บทบัณฑิตย 55, 1 (มีนาคม
2542): 156-215.

สมพร พรหมนิตาธร. คู่มือพยานหลักฐานคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
นิติธรรม, 2544.

- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. หลักการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและชี้แนะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2537.
- สุรางคณา วายุภาพ. การปรับปรุงกฎหมายรองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "E-Document Law ทางเลือกหรือเลือกปฏิบัติ" วันพุธที่ 14 ธันวาคม 2548 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ รัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร.
- สุรพันธ์ มั่นคงดี. พยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- เสาวภาภค์ ปิยะรัตน์. การนำสารสนเทศมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: พาณิชพระนคร, 2545.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. โครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2544.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. แนวทางพัฒนากฎหมายแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2539.
- โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2542.
- อณัญพิไล เงินวิจิตร. ปัญหาในการค้นและยึดพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. สหรัฐบัญญัติว่าด้วยพยานสำหรับศาล และมาจิสเตรตสหรัฐ (แก้ไขเพิ่มเติม 1992). วารสารกฎหมาย 15, 2 (เมษายน 2538): 52-102.

อรพรรณ พันธุ์พัฒนา. การพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

อาวุธ โพธิ์เล็ก. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Documents) ตอนที่ 1. เอกสารภาษีอากร. ฉบับที่ 299 (สิงหาคม 2549): 92-98.

อาวุธ โพธิ์เล็ก. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Documents) ตอนที่ 2. เอกสารภาษีอากร. ฉบับที่ 300 (กันยายน 2549): 96-102.

อาวุธ โพธิ์เล็ก. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Documents) ตอนที่ 3. เอกสารภาษีอากร. ฉบับที่ 301 (ตุลาคม 2549): 89-95.

ภาษาอังกฤษ

Chasse, Ken, Computer-Produced Records in Court Proceedings, (1944) Appendix J of the Proceedings of the Uniform Law Conference of Canada 1994 Annual Meeting. [Online]. Aviable from:
<http://www.ulcc.ca/en/poam2/index.cfm?sec=1994&sub=1994ac>

Christine Sgarlata Chung and David J. Byer, The Electronic Paper Trail: Evidentiary Obstacles to Discovery and Admission of Electronic Evidence, (September 1998) 4 B.U.J.SCI. & TECH. L.5. [Online]. Aviable from:
<http://www.bu.edu/law/central/jd/organizations/journals/scitech/volume4/4jstl05.pdf>.

Daniel Seng and Sriram S. Chakravarthi, Computer Output as Evidence (Final Report), December 2004. [Online]. Aviable from:
http://www.agc.gov.sg/publications/docs/Computer_Output_As_Evidence_Final_Dec_2004.pdf

Daniel Seng and Sriram S. Chakravarthi, Computer Output as Evidence (Consultation Paper), September 2003. [Online]. Available from:

http://lwb.lawnet.com.sg/legal/lgl/html/freeaccess/tldgp/Computer_Output_as_Evidence.pdf

David Benton and Frank Grindstaff, Computer forensics vs. electronic evidence, (in)secure, issue 8, September 2006. [Online]. Available from:

<http://www.netsecurity.org/dl/insecure/INSECURE-Mag-8.pdf>

Donald M. Cameron, Electronic evidence, 1997. [Online]. Available from:

<http://www.jurisdiction.com/ecom4.htm>

Edward Wilding, Computer Evidence : A Forensic Investigation Handbook. London: Sweet & Maxwell, 1997.

Explanatory Statement to the Evidence (Amendment) Bill (Explanatory Statement), (No 45 of 1995)

J. Shane Grivens, The Admissibility of Electronic Evidence at Trial: Courtroom Admissibility Standards, Cumberland Law Review (2003-2004).

Kearly v. Mississippi, Inc. 2002 WL 31372319 (Miss. Ct. App. Oct 22, 2002). [online]

Available from: www.electroniclegal.com/.../Microsoft%20Word%20-%20Case%20Law%20Citations%20by%20Case.pdf

Mary Moreland and Steward Nazzaro, "Admitting Scanned Reproductions Into Evidence", Review of Litigation (Spring 1999).

Michael Chissick and Alistair Kelman, Electronic Commerce Law and Practice. 2nd ed., London: Sweet & Maxwell, 2000.

Ohio v. Roberts, 448 U.S. 56, 62-66 (1980). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

Paul Loughlin, Civil Evidence Act 1995. [online] Available from:

<http://wolseyhall-law.co.uk/slr21civilit.html>

People v. Holowko, 486 N.E. 2d 877, 878-79 (Ill. 1985).). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

Perfec 10, Inc v. Cybernet Ventures, Inc. 2002 WL 731721 (C.D. Cal. April 22, 2002).

[online] Available from:

http://www.geocities.com/elaw007/Article/030602_eEvidence.html

Richard O. Lempert and Steven A. Saltzburg, A Modern Approach to Evidence, 370, (2nd ed. 1983), Holowko, 486 N.E. 2d.

Rob Brodgate, Evidential issues of EDI, in EDI and the Law, ed. Ian Walden (Middlesex: Blenheim Online Publication, 1989).

States v. Armstead, 432 So. 2d 837, 840 (La. 1983). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

Technology Law Development Group Singapore Academy of Law, "Computer Output as Evidence Consultation Paper." [Online]. Aviable from:

<http://www.sal.org.sg/Pdf/tldgComputer%20Output%20as%20Evidence.pdf>

United States v. Catabran, 836 F. 2d 453, 457 (9th Cir. 1988). [online] Available from:

<http://www.ip.com/pdf/legalopinion.pdf>

United States v. Cestnik, 36 F. 3d 904, 909-10 (10th Cir 1994). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

United States v. Briscoe, 896 F.2d 1476, 1494 (7th Cir.1990). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

United States v. Sanders, 749 F.2d 195, 198 (5th Cir. 1984). [online] Available from:

http://www.usdoj.gov/criminal/cybercrime/usamarch2001_4.htm

U.S. Department of Justice, Justice Management Division, Systems Policy Staff, Admissibility of electronically filed federal records and evidence, October 1990. [from the Lectric Law Library's stacks]. [Online]. Aviable from:

<http://www.lectlawcom/files/crf03.htm>. Accessed 2 April 2007.

William C. Gleisner III, Electronic Evidence in the 21st Century, Vol.77. No.7. July 2004

(Wisconsin Lawyer). [Online]. Available from:

<http://www.wisbar.org/AM/Template.cfm?Section=Home&TEMPLATE=/CM/ContentDisplay.cfm&CONTENTID=51451>

1972 Proposed Rules, The Federal Rules of Evidence Rule 1001, 28 U.S.C.A.: Note to Paragraph (1)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
(ร่าง) พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

บันทึกหลักการและเหตุผล
 ประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..)
 พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่..)

เหตุผล

โดยเหตุที่มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถรองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำเป็นอิเล็กทรอนิกส์มาตั้งแต่ต้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อให้สามารถรองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่แปลงจากเอกสารกระดาษซึ่งอาจมีฐานะเป็นเพียงสำเนาเอกสารให้มีฐานะทางกฎหมายเท่าเทียมกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีฐานะเป็นต้นฉบับ รวมทั้งสิ่งพิมพ์ออกให้สามารถชี้แจงแสดงในฐานะต้นฉบับ และเพื่อขจัดข้อขัดข้องอื่น ๆ อันไม่เอื้อต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การประทับตราสำคัญ การปิดอากรแสตมป์ เป็นต้น ตลอดจนสามารถรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ได้ในทุกคดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และส่งเสริมการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ อันจะช่วยลดต้นทุน ภาระ และค่าใช้จ่ายซึ่งเกิดจากเอกสารกระดาษ เพื่อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในเวทีการค้าระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

.....

.....

.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

.....

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 2/1 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

“ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการปิดอาคารแสดมปี หากได้มีการชำระเงินแทนหรือดำเนินการอื่นใดด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องประกาศกำหนด ให้ถือว่าหนังสือ หลักฐานเป็นหนังสือ หรือเอกสารซึ่งมีลักษณะเป็นตราสารนั้น ได้มีการปิดอาคารแสดมปีและขีดฆ่าตามกฎหมายแล้ว ในกรณีนี้ ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของหน่วยงานของรัฐดังกล่าว คณะกรรมการจะกำหนดกรอบและแนวทางเพื่อเป็นมาตรฐานทั่วไปไว้ด้วยก็ได้”

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองและวรรคสามของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

"วิธีการที่เชื่อถือได้ตาม (2) ให้ค้ำนึ่งถึง

ก. ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวตนคน สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวตน กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวตนผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับวิธีการที่ใช้ในการระบุตัวตนในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวตน ณ ช่วงเวลาที่มีการทำธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร

ข. ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทำ จำนวนครั้งหรือความสม่ำเสมอในการทำธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือทางปฏิบัติ ความสำคัญ มูลค่าของธุรกรรมที่ทำ หรือ

ค. ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสาร

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการประทับตราของนิติบุคคลในหนังสือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยโดยอนุโลม"

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่ของมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

"ในกรณีที่มีการทำสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง สำหรับใช้อ้างอิงข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หากสิ่งพิมพ์ออกนั้นมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมีการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดแล้ว ให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกดังกล่าวใช้แทนต้นฉบับได้"

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

"มาตรา 11 ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในการชี้แจงนำพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย"

มาตรา 5/1 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 12/1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

“มาตรา 12/1 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับกับเอกสารหรือข้อความที่ได้มีการจัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในภายหลังด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และการเก็บรักษาเอกสารและข้อความดังกล่าวด้วยโดยอนุโลม

การจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด”

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา 36 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกจำนวนสิบสองคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเงิน ด้านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ด้านวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และด้านสังคมศาสตร์ ที่ได้รับการสรรหาตามละสองคน ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งของแต่ละด้านต้องมาจากภาคเอกชน และให้หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกรรมการและเลขานุการ”

มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 42/1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

“มาตรา 42/1 ให้คณะกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามมาตรา 42 ให้ได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด”

มาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา 43 ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ”

มาตรา 9 ในระหว่างที่จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัตินี้ยังไม่แล้วเสร็จ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รับผิดชอบทำหน้าที่หน่วยงานธุรการของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไปพลางก่อน

ให้ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแต่งตั้งข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ ต่ำกว่าระดับแปดหรือเทียบเท่าในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไปพลางก่อน จนกว่าการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะแล้วเสร็จ

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารจะสั่งให้ข้าราชการในสังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาปฏิบัติงานชั่วคราวในสำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามความ จำเป็นก็ได้

มาตรา 10 ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข**DRAFT MODEL LAW ON ELECTRONIC EVIDENCE**

1. Law Ministers and Attorney-Generals of Small Commonwealth Jurisdictions, at their 2000 meeting, recognized that common law rules of evidence were not adequate to deal with technological advances and needed to be modernised. They welcomed the convening of an Expert Group to develop model legislation on electronic evidence to address the needs of small Commonwealth jurisdictions.

2. The Expert Group examined the admissibility of electronic evidence and the question whether the rules that apply to other forms of documentary evidence can be applied in a like manner to electronic documents. Computer records are sophisticated systems that may be more prone or vulnerable to alteration and degradation than are records on paper. Therefore it was thought that the admissibility rule should take account of this risk. The Group noted that most jurisdictions seeking to impose a minimum level of reliability for admissibility of documents do so by focusing not on the document itself but rather on the method (system) by which the document was produced. This is because it is very difficult to show anything about the electronic document per se. By showing the reliability of the system one can lay the basis for admissibility of the document which is the product of that system. The Group agreed that system reliability is the most sensible measurement.

3. The model law contains provisions on general admissibility, the scope of the model law, authentication, application of best evidence rule, presumption of integrity, standards, proof by affidavit, cross examination, agreement on admissibility of electronic records, and admissibility of electronic signature.

4. On the basis of these deliberations, the Commonwealth Secretariat decided that because of the complexity of the issues, a separate model law on electronic evidence should be drawn up in order to ensure admissibility of such evidence. The model law draws on the Singapore Evidence Act Section 35 (1), the Canada Uniform Electronic Evidence Act and UNCITRAL Model Law on E-Commerce. Member countries wishing to make use of the model E-Evidence Law may choose to do so as –

- a separate piece of legislation; or
- part of a law on electronic transactions; or
- as amendments to existing laws on evidence; or
- as an addition to the proposals contained in paper which deals with modernisation of evidence laws but concentrates primarily on criminal law matters and business records in their more traditional sense.

5. The model provisions on electronic evidence are annexed to this paper.

ACTION BY LAW MINISTERS

6. Law Ministers may wish to endorse the annexed Electronic Evidence Model Law and commend it to member countries for adoption (or adaptation to national circumstances) as a Commonwealth model of good practice.

Commonwealth Secretariat

Marlborough House

London SW1Y 5HX

September 2002

ANNEX

ELECTRONIC EVIDENCE MODEL LAW

AN ACT to make provision for the legal recognition of electronic records and to facilitate the admission of such records into evidence in legal proceedings.

BE IT ENACTED by the Parliament [*name of legislature*] of [*name of country*] as follows:

Short Title

1. This Act may be cited as the Electronic Evidence Act, 2002

Interpretation

2. In this Act,

“data” means representations, in any form, of information or concepts;

“electronic record” means data that is recorded or stored on any medium in or by a computer system or other similar device and that can be read or perceived by a person or a computer system or other similar device. It includes a display, print out or other output of that data.

“electronic records system” includes the computer system or other similar device by or in which data is recorded or stored, and any procedures related to the recording and preservation of electronic records.

“legal proceeding” means a civil, criminal or administrative proceeding in a court or before a tribunal, board or commission.

General Admissibility

3. Nothing in the rules of evidence shall apply to deny the admissibility of an electronic record in evidence on the sole ground that it is an electronic record.

Scope of Act

4. (1) This Act does not modify any common law or statutory rule relating to the admissibility of records, except the rules relating to authentication and best evidence.

(2) A court may have regard to evidence adduced under this Act in applying any common law or statutory rule relating to the admissibility of records.

Authentication

5. The person seeking to introduce an electronic record in any legal proceeding has the burden of proving its authenticity by evidence capable of supporting a finding that the electronic record is what the person claims it to be.

Application of Best Evidence Rule

6. (1) In any legal proceeding, subject to subsection (b), where the best evidence rule is applicable in respect of electronic record, the rule is satisfied on proof of the integrity of the electronic records system in or by which the data was recorded or stored.

(2) In any legal proceeding, where an electronic record in the form of printout has been manifestly or consistently acted on, relied upon, or used as the record of the information recorded or stored on the printout, the printout is the record for the purposes of the best evidence rule.

Presumption of Integrity

7. In the absence of evidence to the contrary, the integrity of the electronic records system in which an electronic record is recorded or stored is presumed in any legal proceeding:

(a) where evidence is adduced that supports a finding that at all material times the computer system or other similar device was operating properly, or if not, that in any respect in which it was not operating properly or out of operation, the integrity of the record was not affected by such circumstances, and there are no other reasonable grounds to doubt the integrity of the record.

(b) where it is established that the electronic record was recorded or stored by a party to the proceedings who is adverse in interest to the party seeking to introduce it;
or

(c) where it is established that the electronic record was recorded or stored in the usual and ordinary course of business by a person who is not a party to the

proceedings and who did not record or store it under the control of the party seeking to introduce the record.

Standards

8. For the purpose of determining under any rule of law whether an electronic record is admissible, evidence may be presented in respect of any standard, procedure, usage or practice on how electronic records are to be recorded or preserved, having regard to the type of business or endeavour that used, recorded or preserved the electronic record and the nature and purpose of the electronic record.

Proof by Affidavit

9. The matters referred to in sections 6, 7, and 8 may be established by an affidavit given to the best of the deponent's knowledge or belief.

Cross Examination

10. (1) A deponent of an affidavit referred to in section 9 that has been introduced in evidence may be cross-examined as of right by a party to the proceedings who is adverse in interest to the party who has introduced the affidavit or has caused the affidavit to be introduced.

(2) Any party to the proceedings may, with leave of the court, cross examine a person referred to in subsection 7(c).

Agreement on Admissibility of Electronic Records

11. (1) Unless otherwise provided in any other statute, an electronic record is admissible, subject to the discretion of the court, if the parties to the proceedings have expressly agreed at any time that its admissibility may not be disputed.

(2) Notwithstanding subsection (1), an agreement between the parties on admissibility of an electronic record does not render the record admissible in a criminal proceeding on behalf of the prosecution if at the time the agreement was made, the accused person or any of the persons accused in the proceeding was not represented by a solicitor.

Admissibility of Electronic Signature

12. (1) Where a rule of evidence requires a signature, or provides for certain consequences if a document is not signed, an electronic signature satisfies that rule of law or avoids those consequences.

(2) An electronic signature may be proved in any manner, including by showing that a procedure existed by which it is necessary for a person, in order to proceed further with a transaction, to have executed a symbol or security procedure for the purpose of verifying that an electronic record is that of the person.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว นิชารัตน์ สุจริตวรานุกร เกิดเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2525 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2541 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545 และสอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 56 ในปีการศึกษา 2546 ต่อมาเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2547 ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งที่ปรึกษากฎหมาย บริษัท สำนักกฎหมายมงคลนาวิน จำกัด